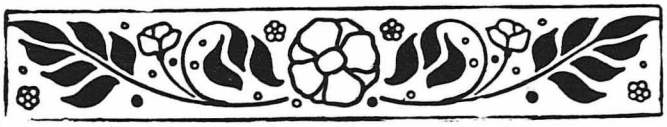

ΕΝΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΕΩΣ

Η ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥΛΑ

Οἱ Χαϊδοῦκοι, ποὺ τοὺς ὕμνησε ὁ ἑλληνορουμάνος συγγραφεὺς Παναΐτ Ἰστράτι σὲ σειρὰ μυθιστορημάτων του, ἦσαν κάτι ἀνάλογο μὲ τοὺς δικούς μας κλέφτες καὶ ἁρματωλούς. Μὲ τὴ διαφορὰ ποὺ ἐνῶ οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ ἐπαναστάται εἶχαν πάρει τὰ βουνὰ γιὰ νὰ πολεμήσουν τοὺς Τούρκους, οἱ Χαϊδοῦκοι γινόντουσαν ληστοφυγόδικοι γιὰ νὰ ἀγωνιστοῦν κατὰ τῆς τυραννίας τοῦ Ρουμανικοῦ Κράτους.

Ἡ παρακάτω μπαλλάντα, ποὺ τραγουδιέται μέχρι σήμερα στὴ Ρουμανία, ἀναφέρεται στὴ ζωὴ καὶ στὸ θάνατο τοῦ θρυλικοῦ Χαϊδοῦκου Γιωργούλα, τοῦ ὁποίου ὁ τάφος ἀποτελεῖ ἀκόμα τόπο εὐλαβοῦς προσκυνήματος γιὰ τοὺς Ρουμάνους χωρικούς. Ὁ ποιητὴς της εἶνε ἄγνωστος. Ἡ μπαλλάντα αὐτὴ θγῆκε ἀυθόρμητα ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ λαοῦ—καὶ θεωρεῖται σὰν ἕνα ἀπὸ τ' ἀριστουργήματα τοῦ Ρουμανικοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ).

Ποιὸς εἶνε αὐτὸς ποὺ ἀνεβαίνει τὴ βουνοπλαγιὰ καβάλλα στ' ἄλογό του, χωρὶς νὰ λυγίζῃ διόλου τὸ κορμί του; Εἶνε ὁ καπετὰν Γιωργίτσας, ὁ Γιωργούλας, τὸ τιμημένο παλληκάρι τῆς Νεγκοΐτσας!

Ὁ Γιωργίτσας γυρνᾶ ἀπὸ στάνη σὲ στάνη, ἀπὸ βουνὸ σὲ βουνό, ἀπὸ λαγκάδι σὲ λαγκάδι... Παντοῦ δοκιμάζει τ' ἀνθοτύρι καὶ τὸ ξυνόγαλο. Μόλις ὅμως βάλει μιὰ μπουκιὰ στὸ στόμα του, τὴ φτύνει μὲ ἀηδία, λέγοντας πὼς εἶνε πικρὸ ἢ ἁρμυρό... Ὕστερα, ψάχνει στοὺς σταύλους καὶ στὶς στάνες καὶ στοὺς ἀχερῶνες. Φαίνεται πὼς νὰ ζητάη νὰ βρῇ κάτι. Μὰ κανεὶς δὲν ξέρει τί ψάχνει νὰ βρῇ ὁ Γιωργίτσας.

Μιὰ μέρα, ὁ Γιωργούλας μπῆκε καὶ στὴ στάνη τοῦ Ραοὺλ καὶ τοῦ εἶπε:

— Ἔ! μπάρμπα Ραοὺλ, σταχτογένη γέρο, ποὺ ἔχεις τὴ στάνη σου σὲ τούτη τὴ βουνοκορφὴ καὶ τὴν καλύβα σου φτειαγμένη ἀπὸ ξύλα ἐλατιοῦ, μήπως ξέρεις τὸ Μακοβέϊ, τὸ γυιὸ τοῦ μπάρμπα Μαθηοῦ;

— Πῶς δὲν τὸν ξέρω, παλληκάρι μου! τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ μπάρμπα Ραοὺλ. Ἤμουν μπιστικός του στὰ νειᾶτα μου.

— Ἐγὼ τὸν δούλεψα ἀπὸ μικρὸ παιδί, πιστὰ κι' ἀφοσιωμένα. Μὲ τὸν καιρό, εἶχα φτειάξει ἕνα κομπόδεμα, ἐκεῖνος ὅμως ζητοῦσε νὰ μοῦ τὸ πάρη καὶ μ' ἔβαλε νὰ παντρευτῶ μιὰ ἀνεψιά του... Μὰ ὕστερ' ἀπὸ λίγο καιρό, ἀφοῦ ἔκλεψε ὅλο τὸ εἶναι μου, μοῦ πῆρε τὴ γυναῖκα μου καὶ τὴν ἔδωσε σ' ἕνα γυιό του... Κι' ἔμεινα τόσο φτωχός, ποὺ ἀναγκάστηκα νὰ βγῶ στὸ κλαρὶ καὶ νὰ γίνω Χαϊδοῦκος. Μὰ καὶ τότε ἀκόμα ὁ Μακοβέϊ ἐξακολούθησε νὰ μὲ κατατρέχη. Ἔβαλε τὴν ἀστυνομία νὰ μὲ κυνηγήση. Μιὰ μέρα, μ' ἔπιασαν οἱ χωροφύλακες καὶ μ' ἔδεσαν... Ἐνῶ περνούσαμε ἀπὸ ἕνα ποτάμι, ζήτησα νὰ πιῶ νερό. Καθὼς ὅμως ἤμουν γονατισμένος, μὲ τὰ χέρια δεμένα πισθάγκωνα, καὶ δρόσιζα τὰ χείλη μου, ὁ Μακοβέϊ, ποὺ στεκόταν πίσω μου, μοῦδωσε μιὰ κλωτσιὰ καὶ μ' ἔκανε νὰ χτυπήσω τὸ κεφάλι μου σὲ μιὰ πέτρα ποὺ ἦταν στὸ ποτάμι... Μοῦ ἔσπασαν τὰ μπροστινά μου δόντια καὶ ἤπια νερὸ ἀνακατωμένο μὲ τὸ αἷμα μου... Ξέρω τώρα πὼς ὁ Μακοβέϊ εἶνε κρυμμένος ἐδῶ κοντά... Πέ μου, μπάρμπα Ραοὺλ, μήπως τὸν εἶδες; Μήπως σοῦ μίλησε γιὰ μένα; Μήπως ζήτησε νὰ τὸν φιλοξενήσης;

— Ἡ ἀλήθεια εἶνε, καπετὰν Γιωργίτσα,—ἀποκρίθηκε ὁ μπάρμπα Ραοὺλ—πὼς εἶδα τὸ Μακοβέϊ πρὶν ἀπὸ δυὸ-τρεῖς μέρες. Μὰ δὲν μοῦ μίλησε γιὰ σένα, οὔτε καὶ μοῦ ζήτησε ἄσυλο.

— Ἄ! τὸν ἀμοβόρο!... Ἐφτὰ χρόνια τώρα τὸν κυνηγῶ. Κοιμᾶμαι μὲ τὸ τουφέκι στὴν ἀγκαλιὰ καὶ γυρνῶ σὰν βρυκόλακας τὴ νύχτα στὰ βουνὰ καὶ στὰ χωριά... Ἂν ὅμως πιάσω καμμιὰ φορὰ τὸ Μακοβέϊ, δὲν θὰ φύγῃ ζωντανὸς ἀπὸ τὰ χέρια μου...

Μά, δὲν μοῦ λές, ἀδερφέ μου, μήπως ἔχεις νὰ μοῦ πουλήσης τίποτα;

— Πῶς! ἔχω... μά... Τί νὰ σοῦ πῶ, παλληκάρι μου! Ἀναγνωρίζω τὴ δύναμι καὶ τὴ λεβεντιά σου, πρέπει ὅμως νὰ ξέρης πὼς ἔβγαλες κακὸ ὄνομα γυρνῶντας ἀπὸ στάνη σὲ στάνη... Κάνεις πὼς θέλεις ν' ἀγοράσης τυρὶ ἢ κανένα τομάρι, μὰ στὸ τέλος δὲν ἀγοράζεις τίποτα... Ἄς εἶνε, πᾶμε μέσα στὴ στάνη μου καὶ βλέπουμε...

* * *

Ὅταν μπῆκαν μέσα, ὁ Γιωργίτσας ρώτησε τὸν μπάρμπα Ραοὺλ:

— Πέ μου τώρα τὴν ἀλήθεια, σταχτογένη γέρο. Μήπως κρύβεις κανένα στὴ στάνη σου; Καλύτερα εἶνε νὰ μοῦ τὸ πῆς ἀπὸ τώρα.. Δὲν σοῦ κρύβω ὅτι ψάχνω παντοῦ νὰ βρῶ τὸ Μακοβέϊ...

— Ὄχι, παλληκάρι μου, δὲν ἔχω κρυμμένο ἐδῶ τὸ Μακοβέϊ... Εἰν' ἀλήθεια βέβαια πὼς βρίσκεται τώρα κάποιος στὴ στάνη, σκεπασμένος μὲ τομάρια. Αὐτὸς ὅμως εἶνε ὁ τσοπάνος μου. Ἤπιε χτὲς λιγάκι παραπάνω κι' ἔπεσε ἄρρωστος... Δὲν πρέπει νὰ τὸν ἐνοχλήσης! Εἶνε ἁμαρτία ἀπὸ τὸ Θεὸ νὰ πειράξουμε ἄρρωστο ἄνθρωπο ποὺ κοιμᾶται...

— Ἔννοια σου, μπάρμπα Ραοὺλ, δὲν θὰ πειράξω τὸν ἄνθρωπό σου...

— Διάλεξε τώρα τί θέλεις ν' ἀγοράσης...

Καὶ ὁ Ραοὺλ, λέγοντας αὐτὰ τὰ λόγια, ἔδειξε στὸ Γιωργίτσα τὰ κοπάδια καὶ τὰ πρόβατά του. Ὁ Γιωργίτσας πῆρε τὰ ψαλλίδια καὶ δοκίμασε νὰ κουρέψη μερικὰ ἀπὸ τὰ πρόβατα. Μὰ σταμάτησε. Τὸ μαλλὶ ἐκεῖνο δὲν τοῦ ἄρεσε κι' ἐξ ἄλλου δὲν τὸ χρειαζόταν. Τ' ἀνήσυχα βλέμματά του ἔψαχναν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ, τέλος, ξετρύπωσαν τὸ Μακοβέϊ, ἀνακάλυψαν τὸ Μακοβέϊ κάτω ἀπὸ τὰ τομάρια! Ἦταν ὁ ἄρρωστος τσοπάνος!... Ὁ Γιωργίτσας δάγκωσε τὰ χεῖλη του γιὰ νὰ μὴ ξεστομίση μιὰ βρισιά, δάμασε τὸ θυμό του, ἔκανε πὼς δὲν εἶδε τὸν ἐχθρό του καὶ παρακάλεσε τὸν μπάρμπα Ραοὺλ νὰ τοῦ δείξη καὶ τὰ γουναρικά του...

Οὔτε καὶ τὰ γουναρικὰ ὅμως δὲν ἄρεσαν τοῦ Γιωργούλα. Τὰ ἔπιαστε ἕνα-ἕνα, τὰ στριφογύριζε στὰ χέρια του, τὰ ἐξέταζε ἀπ' ὅλες τὶς μεριὲς καὶ τὰ πετοῦσε περιφρονητικὰ σὲ μιὰ ἄκρη. Συγχρόνως παρακολουθοῦσε μὲ λοξὲς ματιὲς τὸν κρυμμένο Μακοβέϊ. Καί, σὲ μιὰ στιγμή, ὥρμησε πάνω του, τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὰ μαλλιά, τὸν τράβηξε ἔξω ἀπὸ τὸν κρυψῶνα του καὶ φώναξε:

— Καταραμένος νᾶσαι, Μακοβέϊ! Ποιὸς σ' ἔρριξε μπροστά μου; Καὶ γιατί; Γιὰ νὰ λιγοστέψουν ἡ μέρες τῆς ζωῆς σου ἢ γιὰ νὰ μεγαλώσουν ἡ ἁμαρτίες μου; Ἐφτὰ ὁλόκληρα χρόνια σὲ ὑπηρέτησα πιστά! Στάθηκα ὁ σκλάβος τῶν παιδιῶν σου! Ὕστερα μ' ἔβαλες νὰ πάρω γυναῖκα τὴν ἀνεψιά σου, γιὰ νὰ μπορῆς νὰ μὲ ληστέψης εὐκολώτερα... Λησμονᾶς τὸν ἐξευτελισμὸ ποὺ μοῦ ἔκανες ὅταν μ' ἔβαλες στὸ γάμο μου νὰ χορέψω—τύφλα μεθυσμένος—μὲ ξεστὴ στάχτη μέσα στὶς μπότες μου; Ξεχνᾶς τὴ μέρα ποὺ μ' ἔσπρωξες καὶ χτύπησα μὲ τὸ κεφάλι σὲ μιὰ πέτρα τοῦ ποταμιοῦ σπάζοντας τὰ δόντια μου;... Θυμᾶσαι τὶς ἀτιμίες ποὺ μοῦ ἔκανες; Τὸ ξέρεις πὼς μὲ κατήντησες νὰ μείνω φτωχὸς καὶ γυμνὸς στὸν κόσμο;

Κι' ὁ Μακοβέϊ ἔκλαιγε, κι' ὁ Μακοβέϊ ἔλεγε:

— Γιωργίτσα μου, Γιωργούλα μου! Ἄξιο καὶ τιμημένο παλληκάρι μου! Πάρε μου τ' ἄλογο μὲ τὴ σέλλα του, πάρε καὶ τ' ἁρματά μου, μόνο χάρισέ μου τὴ ζωή... Ἔχω ν' ἀναστήσω καὶ νὰ παντρέψω παιδιά, ἔχω ἀνεψιὲς ποὺ πρέπει κι' αὐτὲς νὰ τὶς παντρέψω... Λυτήσου με!...

— Κι' ἐγὼ θὰ σοῦ τὰ πάρω ὅλα, κι' αὐτὴ τὴ ζωή σου—ἀποκρίθηκε ὁ Γιωργίτσας—γιὰ νὰ μὴ λησμονήσουν τὰ παιδιά σου καὶ ἡ ἀνεψιές σου τὶς ἁμαρτίες σου...

* * *

Τότε ὁ μπάρμπα Ραοὺλ, βλέποντας πὼς ἡ ἱστορία αὐτὴ θὰ μποροῦσε νᾶχη κακὰ ξεμπερδέματα, ἔκανε δυὸ βήματα μπροστὰ κι' ἔτσι μίλησε:

— Γιωργίτσα μου, Γιωργούλα μου! Ἄξιο καὶ τιμημένο παλληκάρι μου! Μὴν εἶσαι τόσο κακὸς κι' ἐκδικητικός! Γι' αὐτὸ ἤρθες στὴ στάνη μου; Ἄφησε τὸ Μακοβέϊ νὰ ζήση! Μὴ τοῦ κόβεις μέρες ἀπὸ τὴ ζωή του—καὶ κεῖνος θὰ σοῦ χαρίση ὅλο του τὸ βιός, ποὺ τὄχει κρυμμένο ἐκεῖ, πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα.

Ὁ Γιωργίτσας φρένιασε ἀπ' τὸ θυμό του, ἀκούγοντας αὐτὰ τὰ λόγια. Καὶ εἶπε στὸ Ραοὺλ:

— Ἄ! γέρο σταχτογένη, φλύαρε, ψεύτη κι' ἀκαμάτη! Γι' αὐτὸ δείλιαζες πάντα νὰ φανῆς μπροστά μου; Κι' ἔλεγες πὼς ἔβγαλα ἐγὼ κακὸ ὄνομα, ἐνῶ ἐσὺ φιλοξενοῦσες κλέφτες στὸ σπίτι σου;

Καὶ ὁ Γιωργίτσας, τραβῶντας τὸ σπαθί του, ἔκανε τὸ Μακοβέϊ τέσσερα κομμάτια. Ὕστερα πῆγε νὰ συναντήση τὰ παλληκάρια του... Ὅμως, κακὰ καὶ μαῦρα προμαντέματα ἔκαναν τὴν ψυχή του νὰ εἶνε μελαγχολική.

* * *

— Νὰ ὁ Στέφανος! Ὁ Στέφανος ἦταν ἄλλοτε κουμπάρος τοῦ Γιωργίτσα καὶ εἶχε ἀπὸ αὐτόν, γιὰ θυμητικό, ἕνα καλοδουλεμένο δαχτυλίδι. Μὰ ὁ Στέφανος εἶχε γίνει τώρα ἀξιωματικὸς τῆς ἀστυνομίας...

Μπαίνει στὸ δάσος, πλησιάζει στὸ μονοπάτι ὅπου βρίσκονται ὁ Γιωργίτσας καὶ τὰ παλληκάρια του, καὶ στέκεται ἐκεῖ μαζὺ μὲ τοὺς ἄνδρες του.

— Σταθῆτε ἐδῶ, παιδιά μου, νὰ ρίξουμε ἀπὸ μακρυὰ τοῦ Γιωργίτσα, τοὺς εἶπε. Ἂν πᾶμε πιὸ κοντά, μπορεῖ νὰ μᾶς ξεκάνη!

Καὶ ὁ Στέφανος σήκωσε τὸ τουφέκι του καὶ σημάδεψε καλὰ τὸ Γιωργίτσα. Ἡ σφαῖρα βρῆκε τὸ Χαϊδοῦκο λίγο κάτω ἀπὸ τὴν καρδιά.

— Προδότη κουμπάρε! φώναξε τότε ὁ Γιωργίτσας. Δὲ θυμήθηκες πὼς σοῦ χάρισα κάποτε ἕνα δαχτυλίδι ἀπὸ τὴν ἀγάπη ποὺ σοῦ εἶχα; Πρὶν ὅμως πεθάνω, θέλω νὰ δαγκάσω τὶς σάρκες σου!

Καὶ ὁ Γιωργίτσας πῆρε τὸ μουσκέτο του, ἀκούμπησε μὲ τὶς πλάτες σ' ἕνα βράχο, σημάδεψε τὸ Στέφανο, κι' ἔκανε νὰ τραβήξη. Μὰ δὲν πρόφτασε. Ὁ θάνατος τὸν βρῆκε σὲ κείνη τὴ στάσι. Ὁ Χαϊδοῦκος πέθανε ὄρθιος—ὅπως πρέπει νὰ πεθαίνουν ὅλοι οἱ Χαϊδοῦκοι!

Τρεῖς μέρες ἔμενε ἐκεῖ, χωρὶς νὰ τολμᾶ κανεὶς νὰ τὸν πλησιάση, γιατὶ ὅλοι τὸν φοβόντουσαν τὸ Γιωργίτσα, ἀκόμα καὶ νεκρό. Τέλος, ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Στεφάνου, πλησίασε, ἔκοψε τὸ κεφάλι τοῦ Γιωργούλα, τοῦ ἄδειασε τὸ μιαλὸ καὶ τὸ πῆγε στὸ Βουκουρέστι. Καὶ ὅσοι τὸν συναντοῦσαν στὸ δρόμο κ' ἔβλεπαν τὸ κεφάλι τοῦ Γιωργούλα, τοὺς ἔπιαναν τὰ δάκρυα... Τόσον ὡραῖος ἦταν!